

Kunnan- ja kaupunginhallituksille
Kuntayhtymien hallituksille

Tilaajavastuulaki ja laki lähetetyistä työntekijöistä muuttuvat 1.9.2015

Tasavallan presidentti vahvisti 22.5.2015 eduskunnan 11.3.2015 hyväksymät muutokset (HE 161/2014 vp) lakiin tilaaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006) sekä lakiin lähetetyistä työntekijöistä (1146/1999). Laki tilaaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain muuttamisesta (678/2015) ja laki lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta (679/2015) tulevat voimaan 1.9.2015.

Tilaajavastuulain tavoitteena on vähentää harmaasta taloudesta ja epäterveestä kilpailusta aiheutuvia haittavaikutuksia. Nyt tehtävillä muutoksilla tilaaajan vastuuta tiukennetaan suurentamalla laiminlyöntimaksuja ja ulottamalla nykyisin rakentamistoimintaa koskeva korotettu laiminlyöntimaksu koskemaan kaikkia toimialoja. Selvitysvelvollisuus laajenee työterveyshuollon järjestämistä koskevalla selvityksellä. Nykyinen valvonta- ja oikeuskäytäntö kirjataan lakiin. Osin tilaaajan vastuu laajennetaan sopimusaikaan.

Tässä yleiskirjeessä käsitellään niitä muutoksia, joilla on vaikutusta kuntien velvollisuuksiin toimiessa tilaajina. Lakimuutokset koskevat alihankinta- ja vuokra-työsopimuksia, jotka solmitaan 1.9.2015 tai sen jälkeen.

Lisätiedot:

Palvelusähköposti: hankinnat@kuntaliitto.fi

Jonna Törnroos, 040-566 7770, jonna.tornroos@kuntaliitto.fi

Juha Myllymäki, 050-648 94, juha.myllymaki@kuntaliitto.fi

Marko Rossi, 050-568 8247, marko.rossi@kuntaliitto.fi

Tilaajavastuulaki

Poikkeukset soveltamisalasta (4 § muutettu)

Tilaajavastuulain soveltamisen euromääräinen alaraja korotetaan indeksitarkistusta vastaavalla määrällä siten, ettei lakia sovelleta jatkossa alihankintasopimukseen, jonka arvo ilman arvonlisäveroa on alle 9 000 euroa.

Muu lainsäädäntö tilaajan velvollisuuksista (uusi 4 a §)

Nyt tehtyjen tilaajavastuulain ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muutosten myötä tilaajaan ja hänen sopimuspuoleensa kohdistuva sääntely lisääntyy. Tilaajan ja sopimuspuolen velvoitteiden kokonaiskuvan helpottamiseksi tilaajavastuulakiin on otettu uusi 4 a §, jossa viitataan lähetetyistä työntekijöistä annettuun lakiin.

Muutokset selvitysvelvollisuudessa

Tilaajan selvitysvelvollisuutta on muutettu seuraavasti:

Verotiedot (5 § 1 momentti 3 kohta muutettu)

Jatkossa tilaajan selvitysvelvollisuuden täyttäminen on verotietojen osalta ensisijaisesti tarkoitus toteuttaa julkista verovelkarekisteriä hyödyntäen. Verovelkarekisteri on julkinen palvelu, josta tilaaja voi itse tarkastaa tiedot yritysten ja elinkeinonharjoittajien sekä elinkeinotoimintaa harjoittavien kuolinpesien verovelvoista. Yritysten verovelkatietoja voi hakea tietojärjestelmästä ilman tunnistautumista. Sen sijaan elinkeinonharjoittajien verovelkatietoja voi katsoa vain silloin, kun käyttäjä on tunnistautunut palveluun Katso-tunnisteella. Elinkeinonharjoittajien verovelkatietoja saa käyttää vain tilaajavastuulain ja hankintalain mukaisiin käyttötarkoituksiin.

Verovelkarekisterissä ovat yritykset, joilla on verovelkaa vähintään 10 000 euroa. Rekisteriin merkittävät yritykset poimitaan Verohallinnon tiedoista aina kalenterikuukauden lopussa. Yritys poistetaan rekisteristä viipymättä sen jälkeen, kun verovelan suoritus tai puuttuva kausiveroilmoitus on saapunut Verohallinnolle.

Verovelkarekisteri on otettu käyttöön 1.12.2014 ja rekisteriin pääsee Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) verkkopalvelun kautta.

Syyskuusta 2015 alkaen tilaajan on pyydettävä sopimuspuolelta selvitys, ettei yrityksellä ole verovelkarekisteriin merkittyä verovelkaa taikka viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä. Verovelkarekisteriin merkitään verovelkaa koskeva tieto siitä, onko yrityksellä vähintään 10 000 euroa sellaisia erääntyneitä ja suorittamatta olevia Verohallinnon kantamia veroja ja maksuja, joista ei ole Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä tai muutoksenhakuviranomaisen täytäntöönpanon keskeytystä koskevaa määrystä.

Tämä tarkoittaa, että jatkossa tilaajan selvitysvelvollisuuden täyttäminen on verotietojen osalta ensisijaisesti tarkoitus toteuttaa julkista verovelkarekisteriä hyödyntäen. Jos yrityksellä ei ole merkintöjä verovelkarekisterissä, enemmän selvittelyt eivät ole tarpeen. Jos verovelkarekisteristä ilmenee, että sopimuspuolella on verovelkarekisteriin merkittyä verovelkaa, on tilaajan täytäväkseen selvitysvelvollisuutensa selvittettävä verovelan määrä pyytämällä sopimuspuolta toimittamaan verovelkatodistus.

Selvitysvelvollisuuden täyttämiseksi merkitystä ei ole sillä, onko verovelasta tehty Verohallinnon kanssa maksusuunnitelmaa vai ei.

Tilaaja voi edelleen hankkia selvittettävät tiedot yksityiseltä palveluntuottajalta tai suoraan sopimuspuolelta. Jälkimmäinen mahdollisuus on välttämätön ulkomaalaisten sopimuspuolien osalta, jotka eivät ole rekisteröitynä sivuliikkeenä Suomessa.

Selvitysten perusteella tilaajalla on mahdollista arvioida sopimuspuolen valmiuksia hoitaa lakisääteisiä velvoitteitaan. Selvitykset saatuaan, ja todettuaan sopimusosapuolien kelpoisuudeksi, tilaaja voi tehdä sopimuksen sopimuspuolen kanssa. Tilaaja voi edelleen asettaa vaatimuksia verovelan määrän suhteen.

Pelkkä sopimuspuolen verovelka tai sitä koskevan maksusuunnitelman puuttuminen ei jatkossa enää johtaisi siihen, että tilaajalle voitaisiin määrätä laiminlyöntimaksu. Mutta jos tilaajan olisi 9 §:ssä tarkoitettulla tavalla täytynyt tietää, ettei sopimuspuolella ole tarkoitusta täyttää lakisääteisiä maksuvelvoitteitaan, voidaan tilaajalle määrätä korotettu laiminlyöntimaksu. Tässä arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös verovelka, jonka osalta ei ole tehty maksusuunnitelmaa silloin, kun yrityksen koko ja toiminnan laajuus huomioon ottaen verovelkaa on pidettävä merkittävänä.

Eläkevakuutukset (5 § 1 momentti 4 kohta muutettu)

Selvitysvelvollisuutta on tarkennettu siten, että eläkevakuutuksilla tarkoitetaan työntekijöiden eläkevakuutuksia. Tilaajan selvitysvelvollisuus ei koske yrittäjän YEL-vakuutusta.

Työterveyshuolto (uusi 5 § 1 momentti 6 kohta)

Tilaajavastuulain 5 §:n selvitettäviin asioihin on lisätty uusi 6 kohta, jossa veloitetaan tilaaja selvittämään sopimuspuolelta, kuinka työntekijöiden työterveyshuolto on järjestetty. Selvitysvelvollisuus voidaan täyttää esittämällä tilaajalle työterveyshuoltosopimus. Selvitykseksi riittää myös sopimuspuolen itse laatima kirjallinen selvitys, josta ilmenee lakisääteisen työterveyshuollon järjestäminen. Tällöin selvityksestä tulee ilmetä vähintään, missä työntekijöiden työterveyshuolto on sovittu järjestettävän. Silloin kun sopimuspuolella ei sopimusta tehtäessä olisi vielä velvollisuutta järjestää työterveyshuoltoa, tilaajalle tulee antaa selvitys, miten sopimuspuoli aikoo järjestää työntekijöiden työterveyshuollon.

Selvitysvelvollisuus sopimusaikana

Tilaajavastuulaki sääntelee sopimuksen tekoa edeltävää ajankohtaa, eikä sillä pääsääntöisesti säädetä tilaajan sopimuksenaikaisista velvoitteista. Tähän pääsääntöön on nyt säädetty kaksi poikkeusta, jotka koskevat tilaajia.

Lähetetyt työntekijät (5 § 2 momentti muuttunut)

Sopimuspuoli ei ennen sopimuksen tekemistä aina tiedä lähetettävien työntekijöiden lukumäärää tai henkilöitä. Jos ulkomainen sopimuspuoli lähettää Suomeen työhön lähetetyistä työntekijöistä annetussa laissa tarkoitettuja lähetettyjä työntekijöitä, tilaajan on selvitettävä työntekijöiden sosiaaliturvan määräytyminen viimeistään ennen sopimuksen mukaisen työn aloittamista.

EU:n ja ETA:n alueelta lähetettyjen työntekijöiden osalta tämä tapahtuu E101/A1-todistuksella, sosiaaliturvasopimusmaista tulevien lähetettyjen työntekijöiden osalta vastaavalla todistuksella ja sopimuksettomista kolmansista maista tulevien työntekijöiden osalta eläkevakuuttamista koskevilla tiedoilla.

Lisäksi tilaajan on sopimusta tehdessään edellytettävä, että sopimuspuoli toimittaa sopimuksen mukaisen työn aloittamisen jälkeen lähetettyjen työntekijöiden osalta todistukset työntekijöiden sosiaaliturvan määräytymisestä ennen kuin nämä aloittavat työnteon (5 § 6 momentti muutettu). Tilaajan velvollisuus koskee asian esiin ottamista sopimuksentekotilanteessa. Tilaajalla ei sen sijaan ole yleistä velvollisuutta varmistaa, että sopimuspuoli hoitaa velvoitteensa sopimuskauden aikana, vaan tilaaja täyttää velvoitteensa ottamalla sopimustalon yhteydessä kirjallisesti esille sopimuspuolen velvollisuuden.

Sopimuspuolen on annettava tilaajalle todistukset ennen työntekijöiden työnteon aloittamista. Sopimuspuolen velvollisuudesta toimittaa tietoja säädetään erikseen lähetetyistä työntekijöistä annetussa laissa. Velvoitteen voi sisällyttää jo tarjouspyyntö- ja sopimustekstiin.

Rakentamistoimintaa koskeva erityissääntely (uusi 5 a § 2 momentti, muutetun 9 §:n 6 momentti)

Rakentamistoimintaan liittyvästä tilaajan selvitysvelvollisuudesta säädetään 5 a §:ssä. Rakentamistoiminnassa tilaajan selvitysvelvollisuus ulottuu nyt myös sopimusaikaan. 5 a §:n uuden 2 momentin mukaan tilaajan selvitysvelvollisuuteen sisältyy 5 §:n 2 momentin lisäksi velvollisuus selvittää, että kaikilla lähetetyillä työntekijöillä on voimassa olevat todistukset työntekijöiden sosiaaliturvan määräytymisestä ennen kuin nämä aloittavat työnteon. Tätä on edellytetty jo nykyisessä valvonta- ja oikeuskäytännössä.

Sääntelyn tarkoituksena on estää lain kiertämistä hankkimalla ennen rakennustyön aloittamista todistus vain muutaman työntekijän osalta ja lähettämällä suurin osa työntekijöistä työskentelemään Suomeen vasta, kun työ on aloitettu.

Laiminlyöntimaksua ei kuitenkaan voida velvoittaa maksamaan, jos tilaaja on toiminut velvoitteidensa mukaisesti. Laiminlyöntimaksua koskevaan 9 §:n 6 momenttiin on lisätty säännös siitä, ettei laiminlyöntimaksua määrätä 5 a §:n 2 momentin rikkomisesta, jos tilaaja ei tiennyt tai hänen ei voinut kohtuudella edellyttää tienneen lähetetyistä työntekijöistä, joilla ei ollut voimassa olevaa todistusta työntekijän sosiaaliturvan määräytymisestä.

Seuraamusjärjestelmän muutokset (9 § ja 9 b § muutettu, 9 a § kumottu)

Tällä hetkellä vain rakentamistoiminnassa on käytössä tilaajalle määrättävä korotettu laiminlyöntimaksu tietyissä tilanteissa. Tilaajavastuulain seuraamusjärjestelmää yhdenmukaistetaan nyt siten, että selvitysvelvollisuuden rikkomisesta aiheutuvat seuraamukset määräytyvät kaikkien tilaajien osalta samoin perustein, vaikka eri aloilla selvitysvelvollisuuden sisältö vaihtelee. Korotettu laiminlyöntimaksu voi siten tulla kyseeseen myös muussa toiminnassa kuin rakentamisessa.

Seuraamusjärjestelmää kiristetään korottamalla laiminlyöntimaksujen vähimmäis- ja enimmäismääriä. Laiminlyöntimaksun suuruudeksi määrätään vähintään 2 000 euroa ja enintään 20 000 euroa. Korotetun laiminlyöntimaksun määrä on vähintään 20 000 euroa ja enintään 65 000 euroa.

Tilaaja on velvollinen maksaman laiminlyöntimaksua, jos on laiminlyönyt tilaajavastuulain mukaisen selvitysvelvollisuutensa. Jos tilaaja on tehnyt sopimuksen liiketoimintakielttoon asetetun elinkeinonharjoittajan tai yritysjohtajan kanssa tai tehnyt sopimuksen vaikka tilaajan on täytynyt tietää, että sopimuspuolella ei ole tarkoitus täyttää lakisääteisiä maksuvelvoitteitaan, määrätään laiminlyöntimaksu korotettuna.

Laki lähetetyistä työntekijöistä

Lähetetyistä työntekijöistä annetun lain mukaista työn teettäjän huolellisuusvelvoitetta laajennetaan. Tavoitteena on lisätä lähetettyjen työntekijöiden ja heidän ulkomaisten työnantajien tietoisuutta lähetettyihin työntekijöihin sovellettavista Suomen vähimmäistyöehdoista ja lakia valvovasta ja neuvoo antavasta viranomaistahosta.

Tietojen antaminen valvontaviranomaisesta (uusi 8 c §)

Työn teettäjän on annettava kirjallisesti tieto lähettävälle yritykselle lain noudattamista valvovasta ja neuvoo antavasta viranomaisesta. Kirjallinen tieto tulee olla todennettavissa sopimuksenmukaisen työn keston ajan.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työn teettäjän tulee antaa kirjallisesti tieto ulkomaiselle sopimuspuolelleen työntekopaikan aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen yhteistyödoista. Kirjallisen tiedon voi antaa esimerkiksi sopimuksissa, sähköpostitse sopimuspuolen ilmoittamaan osoitteeseen. Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue valvoo lähetetyistä työntekijöistä annetun lain noudattamista sekä antaa tietoja ja neuvoo ulkomaisia työnantajia että heidän työntekijöitään lakia koskevissa kysymyksissä.

Säännöksen soveltamisala on sama kuin tilaajavastuulain soveltamisala. Ilmoitusvelvollisuutta ei voi kiertää pilkkomalla sopimusta pienempiin osiin.

Rangaistussäännös (9 a § muutettu)

Työn teettäjä tai tämän edustaja, joka rikkoo 8 c §:n mukaista tiedonantovelvollisuutta, voidaan tuomita sakkoon lähetetyistä työntekijöistä annetun lain rikkomisesta; työn teettäjän edustaja kuitenkin vain huomioon ottaen työpaikalla annetut ohjeet ja menettelytavat.

SUOMEN KUNTALIITTO

Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma
toimitusjohtaja

Jonna Törnroos
lakimies

Liitteet

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain muuttamisesta 678/2015

Laki lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta 679/2015